

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО
І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ЛІСІВНИЦТВА ТА ДЕКОРАТИВНОГО
САДІВНИЦТВА**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СТАЛЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ КОМПЛЕКСОМ ТА
ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК УРБОЛАНДШАФТІВ»
(27 березня 2018 року)**

КИЇВ – 2018

ШЛЯХИ УНЕМОЖЛИВЛЕННЯ МАСОВОГО ВСИХАННЯ ДЕРЕВ І НАСАДЖЕНЬ ЛІСОУТВОРЮЮЧИХ ВИДІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН КЛІМАТУ

*В.М. Маурер, кандидат сільськогосподарських наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Указ Президента України №381/2017 [1] вимагає «...ужити вичерпних заходів щодо недопущення масового всихання хвойних лісових насаджень...». Окреслюючи шляхи унеможливлення масового всихання дерев у деревостанах лісоутворюючих видів, нами враховано інтенсивний характер ведення лісового господарства в Україні у ХІХ і ХХ століттях, який зумовив реалізацію стратегії активної форми відтворення лісів у державі. В її структурі тривалий час домінували і продовжують переважати лісові культури. Частка штучно відновлених і новостворених насаджень, в окремі роки, сягала 80 %, а щорічна площа нових лісів у повоєнні роки – понад 120 тис. га. Зрозуміло, що вплив антропогенних факторів (позитивний або негативний) на біологічну стійкість лісових ценозів, найбільшою мірою, проявляється саме у штучно створених насадженнях, як прямо – внаслідок застосування тих чи інших способів їх закладання, використання певного виду садивного матеріалу, запровадження обґрунтованих або необґрунтованих типів змішування, так і опосередковано – в результаті зміни абіотичних та біотичних чинників розвитку лісового біогеоценозу. Зазначене дає змогу розглядати масове всихання насаджень і, зокрема, сосняків, як природний процес виправлення помилок, допущених під час їх створення, та негативних змін довкілля [2]. Тому, аби унеможливити в майбутньому масове всихання лісів ми повинні радикально змінити окремі положення традиційного підходу до їх відтворення та вирощування і, передусім, перейти від економіко-технологічних пріоритетів до еколого-лісівничих. Головними шляхами і заходами з упередження масового ослаблення та всихання дерев і насаджень є такі:

1. Орієнтація на ширше запровадження екоадаптаційного підходу до відтворення лісів [3], в основі якого пріоритети лісового біогеоценозу. Він передбачає обов'язкове врахування екосистемних особливостей заліснюваних ділянок і наближення процесу розвитку

створеного деревного ценозу до природного генезису деревостанів корінних типів лісу, а також максимальне використання природного поновлення лісотвірних видів для відтворення лісів та посіву насіння як способу, що більше відповідає природі лісу. Згідно з одним із визначальних положень екоадаптаційного підходу головною метою лісовідновлення є відтворення насаджень подібних за складом, формою і структурою до корінних деревостанів, а лісорозведення – максимально повне відтворення ознак і властивостей лісових ценозів на заліснюваних нелісових землях у стислі терміни.

2. Заслуговує на увагу перехід до відтворення лісостанів гетерогенних популяцій, з переважанням стійких особин (йому повинен передувати їх відбір і створення клонових плантацій на кшталт тих, які нині закладають як об'єкти постійної лісонасінневої бази тільки з орієнтацією на відбір стійких форм) і введенням до їх складу фіксованої частки рослин високопродуктивних клонів.

3. В умовах глобального потепління клімату для відтворення лісів доцільно використовувати насіння з південних районів відповідних типів лісорослинних умов згідно з результатами стану їх потомства у посушливі роки в еколого-географічних культурах.

4. Актуальними заходами є і такі, що зменшують ризики ослаблення дерев і лісостанів (дотримання лісознавчих вимог до відтворення лісів), сприяють підтриманню імунітету та стійкості дерев і насаджень (введення піднаметових культур, видалення відмираючих рослин), дають змогу ослабленим деревним рослинам та їх ценозам протистояти негативній дії першопричин всихання (своєчасне проведення рубок догляду, сприяння розвитку крони) і оздоровлюють ослаблені та всихаючі екземпляри (регулювання мінерального живлення, оптимізація коренелистової кореляції тощо).

Без сумніву, зміна в процесі відтворення та вирощування лісів економіко-технологічних пріоритетів на еколого-лісівничі дасть змогу суттєво зменшити частку ослаблених дерев та насаджень і тим самим унеможливить явище масового всихання лісостанів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду. Указ Президента України №381/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/3812017-23066>.

2. Маурер В. М. Масове всихання насаджень, як наслідок помилок минулого та реакція на несприятливі зміни довкілля. Ліси Східної Європи у світі, що змінюється: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27–30 верес. 2017 р.). К.: ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. С. 79–80.

3. Маурер В.М., Кайдик О.Ю. Екоадаптаційне відтворення лісів. К.: РВЦ НУБіП України, 2016. 220 с.